

color, apariția TV tunerului, cearta pe telecomandă, generalizarea cablului: „În cazul lui Andrei (fratele mai mic, de 15 ani, elev într-a noua), pot să spun că televizorul a fost înlocuit de calculator. În medie, petrece cam 5-6 ore zilnic pe internet, uitându-se la filme pe DVD sau jucându-se pe calculator” (Paula Sandu, 2004). Studenții sunt conștienți de contrastele de consum media dintre generații: „N-am văzut oameni mai conservatori decât bunicii mei. Înainte de Goldstar, au avut un televizor cu lămpi. Ca să te poți uita la el trebuie să-l deschizi cu jumătate de oră înainte ca să se încălzească lămpile și să apară treptat imaginea. Cred că de atunci păstrează ritualul cu pusul și scosul din priză și ideea că TV-ul nu este ceva așa accesibil. Că nu poți să apeși direct pe buton și gata: apare imaginea; este mai complicat, trebuie să te pregătești înainte, să te gândești dacă chiar vrei să te uiți la televizor” (Roxana Moroșanu, 2004).

Consumul ridicat de televiziune în rândul românilor nu este o noutate nici în opinia publică, nici în cercetare. Ca regulă generală însă, sondajul de opinie (formă a anchetei sociologice bazată pe tehnica chestionarului) nu face apel la itemi referitori la viața privată a subiecților. Cei chestionați nu vor fi întrebați cât de satisfăcuți sunt de viața sexuală, dacă sunt sau nu homosexuali, cum se înțeleg cu soția/soțul, cum se simt în biserică la sărbătorile religioase etc. Tehnicile de investigație la care apelează studenții FJSC în ancheta din *Televizorul în „micul infern”* sunt observația directă (participativă/neparticipativă) și jurnalul. Cercetarea calitativă, în genul temei pentru acasă, își permite o serie de intruziuni în viața privată a subiecților, altfel imposibile. Vrând-nevrând, studenții sunt ei înșiși subiecți atunci când aplică tehnica observației și a jurnalului intim. Cercetarea s-a efectuat acasă la studenții

de anul 2 de la FJSC, iar acordul autorilor de a face publice observațiile lor îi exonerază pe coordonatori de o eventuală acuză malițioasă de amestec în viața privată.

Și totuși, metoda folosită poate fi atacabilă și se înscrie în polemica academică cu privire la măsura în care cercetările cu pronunțat caracter etnografic pot conduce la rezultate verificabile și cuantificabile. Coordonatorii lucrării nu spun nimic despre eșantionare și nu-și pun problema reprezentativității. Știm doar că au fost selectate 11 teme din 2004 și 9 teme din 1993-1994. Nu știm în baza căror criterii, cum și de ce s-a făcut selecția așa, și nu altfel. Suntem siguri că Zoltán Rostás și Sorin Stoica vor reveni în studiile următoare cu teoretizări asupra tehnicilor demersului lor. Până atunci, volumul *Televizorul în „micul infern”* rămâne un document valoros de istorie a vieții private post-comuniste, iar lectura lui ne ajută să privim cu alți ochi familia medie românească, obișnuită deja cu infernul tranziției.

Antonio Momoc

**Lynette Šikić-Mićanović și
Mária Mátéffy (eds.)**
*New Countryside. Culture,
Local Governance and
Sustainability in Rural
Development*, Miercurea Ciuc,
Sapientia, Universitatea
maghiară din Transilvania,
Departamentul de Științe
sociale, 2005, 236 p.

Volumul *New Countryside. Culture, Local Governance and Sustainability in Rural Development*, editat de Lynette Šikić-Mićanović și Mária Mátéffy, reprezintă rezultatul cercetărilor și al discuțiilor care

au avut loc în cadrul celei de *A patra școli de toamnă în sociologie rurală*, găzduită de Departamentul de Științe sociale al Universității Sapientia, la Miercurea Ciuc, între 16 și 22 septembrie 2004. Prestigioasa serie de școli de toamnă dedicate studiilor rurale a inclus, în anii anteriori, Universitatea din Łódź, Polonia (2001 și 2002) și Praga, Cehia (2003).

Studiile de sociologie rurală au căpătat în ultimii ani o importanță deosebită în Europa în general și în Europa Centrală și de Est în particular, deși în această zonă, din cauza resurselor limitate, domeniul se află încă în afara preocupărilor academice și de cercetare principale. Astfel, unul dintre scopurile fundamentale ale Școlilor de sociologie rurală este de a contribui la dezvoltarea acestei importante direcții de studiu prin reunirea activităților de cercetare și predare cu studiile orientate spre probleme specifice și aplicabilitate practică (Leo Granberg, *Preface* în Šikić-Mićanović și Mátéffy, 7). În contextul largirii Uniunii Europene, noile țări membre au nevoie de cercetări substanțiale în domeniul studiilor și dezvoltării rurale, atât pentru propriile zone de interes, cât și pentru cele localizate în țările vecine.

Articolul care deschide colecția este *Regionalization and Regional Centres in Slovenia – Key Factors of Sustainable Rurality and Cultural Identity*, în care Uroš Brankovič aduce în discuție două tipuri de centre rurale existente în Slovenia, arătând că unul dintre ele, printre altele și datorită plasării geografice și influenței țărilor vecine, a beneficiat de o dezvoltare dinamică, în timp ce altul are încă nevoie de sprijin pentru a putea face față cerințelor Uniunii Europene. Brankovič arată că un proces de regionalizare aplicat corect poate asigura centrului Maribor, și altor trei centre din Slovenia de Est, instrumente pentru dezvoltare și o dezvoltare durabilă, lucru care va duce nu numai la

obținerea de beneficii economico-sociale și la împiedicarea depopulării regiunii, dar va contribui și la păstrarea identității naționale slovene.

Trei studii din volum se ocupă de situația zonelor rurale din Ungaria. Ildikó Kneisz, în *On the Way to Creating a 'New' Countryside in Hungary*, vorbește despre înțelesurile termenului *countryside* („la țară”), care a ajuns să se refere nu numai la zonele rurale, ci la orice zonă care se află în afara marilor orașe, ba, mai mult, uneori poate să însemne orice parte a țării în afara Budapestei, căpătând, din diverse motive, și o conotație peiorativă. Articolul trece în revistă succint principalele caracteristici ale zonelor rurale, atât economice, cât și noneconomice, arătând că transformările sociale și economice din ultimii zece ani au afectat în mod negativ zonele rurale, conducând la fenomene precum depopularea, șomajul, sărăcia, îmbătrânirea populației. În articolul *Organic Farming in Hungary : How the Agricultural Support System and Rural Development Policy Affect Organic Farmers*, Boldizsár Megyesi arată cum fermele organice și motivațiile fermierilor organici din Ungaria s-au schimbat odată cu interesul acordat acestui tip de producție de către factorii de decizie. Problemele specifice acestui tip de producție, care a intrat în atenția politicilor agricole la începutul anilor '90, poate și ca urmare a unei mode (și a unor modele) vest-europene, sunt la mai multe niveluri. Întrebarea lansată de Megyesi se referă la profitabilitatea investițiilor substanțiale în ferme pentru a le transforma în ferme organice, fără însă a le ajuta să găsească și o piață pentru desfacerea produselor obținute. Un alt studiu a cărui zonă de interes este Ungaria, *Folklore in New Social Movements : The Dancehouse Phenomenon*, îi aparține lui Ildikó Nagy și își propune analiza fenomenului *dancehouse* („discotecă”) și a caracteristicilor acestuia

ca mișcare socială care a început în anii 1970 și s-a constituit într-o subcultură. Nagy analizează acest fenomen din perspectivă istorică, socială și politică, arătând că mișcarea *dancehouse* și locurile de desfășurare s-au constituit într-o adevărată contracultură.

Evea Kučërová, în *Sustainability and Cultural Transformation after Flood in a Czech Village*, analizează consecințele sociale ale inundației din august 2002 care a afectat Praga și alte două regiuni, consecințe mai grave decât cele înregistrate în cazul inundațiilor din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Kučërová consideră că studiile asupra acestui tip de criză trebuie să se concentreze, pe lângă efectele economice majore, și asupra tipului particular de șoc societal care a dus la paralizarea, pe termen relativ îndelungat, a sistemelor tehnic, de servicii și chiar de securitate. Ea analizează urmările specifice asupra reorientării dezvoltării exogene și endogene în zonele rurale.

Articolul Máriei Mátéffy, *The Role of Agricultural Expansion in the Economic Development of Harghita County's Rural Area*, și cel al lui Alin Rus, *The Nedei Holidays: New Countryside Culture in Two Regions in the Hunedoara County*, au ca subiect două zone rurale din România. Primul se ocupă de problemele practice întâmpinate în procesele de extindere și consiliere agricolă, oferind, de asemenea, și soluții pentru forurile administrative interesate. Cel de-al doilea analizează o sărbătoare rurală, Nedeia, urmărind să arate felul în care transformările acestei sărbători ciobănești, de-a lungul timpului, reflectă schimbări la nivelul mentalităților, tradițiilor, al sistemului economic și al societății în general.

Blagica Sekovska (*Rural Exclusion and Sustainability in New Macedonian Countryside*) analizează schimbările produse la nivelul zonelor rurale din Macedonia, unde

peste 85% din teritoriu este reprezentat de sate și unde trăiește aproximativ 40% din populația totală. Satele macedonene au trecut printr-un proces de schimbări rapide în ultimele decenii, dar, pe lângă aspectele pozitive, au existat și câteva schimbări negative pe care Sekovska le are în vedere. Deagrarizarea intensivă și exodul populației au contribuit la devastarea rurală masivă și la inhibarea populației rurale, la care s-au adăugat schimbările la nivelul structurilor sociale, care au fost reduse la numai două categorii sociale. Autoarea consideră că singura soluție pentru această zonă este abordarea multidimensională, întrucât aceasta promovează principiile economice, sociale și naturale specifice dezvoltării durabile.

Studiul *Coping with Crisis in the Post-Communist Countryside: Mutual Support and Community Attachment in Rural Russia*, realizat de Oane Visser, extrem de documentat și amplu, analizează strategiile utilizate de angajații marilor întreprinderi fermiere în încercarea de a face față declinului acestora. În acest scop sunt examinate rețelele intergospodărești și legătura cu comunitatea dintr-o perspectivă comparativă la nivelul schimbării sociale, luându-se în considerare atât diferențierea regională, cât și cea între situațiile sociale din cadrul întreprinderilor fermiere puternice și al celor slabe.

Emilija Kairyte (*Local Governance, Culture and Social Capital in the Lithuanian Countryside*) încearcă să identifice cele mai importante obstacole și stimulente externe și interne ale dezvoltării rurale în Lituania. Scopul cercetării este de a explora formele de capital social necesare dezvoltării locale și de a examina condițiile pentru posibile programe de dezvoltare rurală în Lituania.

Deși eterogen – cercetările volumului *New Countryside. Culture, Local Governance and Sustainability in Rural*

Development acoperă aspecte diverse ale sociologiei rurale și zone geografice diferite – volumul este util și relevant tocmai prin diversitatea și bogăția de informație. Astfel, poate fi o sinteză interesantă pentru studenții în studii sociale, pentru cercetătorii interesați de situația dezvoltării rurale, dar și pentru factorii de decizie interesați de dificultățile și posibilitățile specifice zonelor rurale din Europa Centrală și de Est.

Theodora-Eliza Văcărescu

Bernard Haumont și Alain Morel (eds.), *La société des voisins. Partager un habitat collectif*, Paris, Édition de la Maison des sciences de l'homme, 2005, 334 p. Collection Ethnologie de la France.

Sociologul francez Yves Grafmeyer, într-un capitol consacrat sociologiei urbane franceze, parte integrantă a lucrării coordonate de Jean-Michel Berthelot, *La Sociologie française contemporaine* (2003), remarcă faptul că sociologia urbană în Franța se constituie ca domeniu de cercetare specific abia în anii 1950, în special în jurul lui Paul-Henry Chombart de Lauwe, moment din care cercetările în acest domeniu se dezvoltă în diferite direcții, privilegiate în mod inegal în diferite perioade.

De la sfârșitul celui de-al doilea război mondial până în anii 1980, remarcă Grafmeyer, Franța va cunoaște o creștere economică puternică, însoțită de o importantă mișcare de urbanizare. Dacă în 1945 doar jumătate din populație locuia într-o aglomerare urbană, în timp s-a ajuns ca procentul să depășească 80%. Construirea

de imobile a fost puternic stimulată încă de la începutul anilor 1950, pentru a face față penuriei cauzate de afluxul de noi locuitori ai orașelor, demolărilor datorate războiului și vechimii unui complex de imobile care nu mai fusese renovat din 1914. Statul a jucat un rol major în modalitățile, ritmurile și formele materiale ale acestui proces de urbanizare. Implicat deopotrivă în amenajare, planificare și construcție, statul a jucat un rol esențial și în orientarea și dezvoltarea activităților din domeniul științelor sociale centrate pe oraș, pentru mult timp principalele surse de finanțare a cercetării urbane fiind ministerele și organismele centrale direct implicate, cel puțin până la apariția mai recentă a programelor de cercetare inițiate de regiuni ori municipalități.

Din acest motiv, constată Grafmeyer, în timpul primelor două decenii de după război, cercetările sociologice consacrate orașului au fost incluse în problematicile enunțate de autoritățile publice: *Cum poate fi controlată creșterea urbană și cum pot fi remediate disfuncționalitățile pe care aceasta le antrenează? Care sunt nevoile orașenilor în materie de habitat și de cadru al vieții?* Astfel, au apărut numeroase studii despre nevoile locuitorilor, despre practicile sociale din diverse medii urbane, despre culturile urbane. Dincolo de aceste studii adesea realizate de birouri de studii specializate, sociologia urbană a epocii este marcată de câțiva pionieri ai domeniului: Paul-Henry Chombart de Lauwe, Raymond Ledrut, Henri Lefebvre.

Către sfârșitul anilor 1960, după cum remarcă Grafmeyer, cercetările se orientează masiv către o reformulare critică a problemelor ridicate de comanda publică și au ca scop evidențierea determinantilor economici și politici ai fenomenului urban.

Spre sfârșitul anilor 1970, activitățile de natură monografică au suscitât în Franța un nou interes, din motive care țineau în